

ACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
w Muzeum Pomorskiej Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Powietrznej
0 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: japak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870562736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

deponum
- "Masełkowska"

Poproszeni nr K-50

11 '05 WJ

a Cichoszowa

Toruń

PWZ

"Grunwald"

++ Masełkowska Stefania

zam. Gawalska (okupacja)

ps. "Stefa"

K: 50/50 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Masétkowska Stefania.....

J-K-50/50 Pom.....

Toruni * Grunwald*.....

I./1. Relacja k. 4 s. 1-5

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 3 s. 1-3

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

1) G. Zawacha - Z. Cichosz k. 2 s. 1-2

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 8

VI. Fotografie dawna ikonografia

1/11. Relacja: Masełkowska Stefania

1. Relacja M. Cochoss o Stefani Masełkowskiej sam. gawalskie, napis oryg. k. 1 s. 1
2. jak wyżej, - rękopis z 1975 (data wptywu) oryg. k. 1 s. 2-3
3. Relacje autorstwa E. Zawackiej, napis oryg. + kop. (bez daty) k. 2 s. 4-5

Relacja o zmarłej Stefanii Gawalskiej z d. Masekowskiej

Gawalska była w KOP'ie? Główna wódka?

Stefania Masekowska po mężu Gawalska

ur. 25.XII 1913 r. w Berlinie

zmarła 19.IV 1960 r. w Elblągu na astmę sercową.

Ojciec Kazimierz Masekowski, matka Kazimiera z Sobolewskich.

Adres siostry - Cichosz Maria z d. Masekowska, 82-300, Elbląg, Giermków 25

Była instruktorką PWK w stopniu aspirantki ?, k-cka pow. Wąbrzeźno, DOK VIII

według relacji siostry:

Siostra posiadała na pewno kartę mobilizacyjną, bo już od 27.VIII 1939 pełniła stałą służbę telefoniczną w koszarach /albo Toruń-Podgórze albo Rudak/. Po zajęciu Torunia przez Niemców zostawała w stałym kontakcie z mjr. Mańkowskim, komendantem organizacji "Grunwald". Na pewno należała do tej organizacji, bo zwerbowała do niej męża i szwagra. Na jego przynależność nam dowód.

6.III 1940 zostali aresztowani mąż, ojciec i szwagier; 8.III 1940 została aresztowana Stefa; 12.III 1940 matka, [Wszystkich przewieziono do Fortu VIII. Stefa zwolniono w połowie lipca 1940, na dwa tygodnie przed urodzeniem dziecka. Męża przewieziono do Bydgoszczy a następnie na Pawiak, gdzie został rozstrzelany. Resztę rodziny wywieziono do obozów koncentracyjnych. Stefa po urodzeniu dziecka musiała dwa razy w tygodniu meldować się w Gestapo. Po zawiadomieniu jej o rozstrzelaniu męża zwolniono ją z obowiązku meldowania się.

Po zwolnieniu Stefy z Fortu do końca wojny mieszkaliśmy w Toruniu. Stefa ciężka chora z małym dzieckiem, ciągle kontrolowana przez Gestapo nie pracowała już w żadnej organizacji.

Równocześnie z Stefą zostały aresztowane p. Ostejskie i p. Linowieckie chyba też z PWK /ale nie jestem pewna/

pożyczyła /- / Maria Cichoszowa 6.X 74.
za zgodność z oryginałem E. Zawacka

Stefania Maszkowska - po mężu Gwałtowski
ur. 25.12.1913 - zmarła 19.4.1960 w Elblągu.

Kartę mob. posiadała na pewno bo już od 27.8.39.
pełniła stałą służbę telefoniczną w kaszarach
albo w Toruniu-Podgórze albo Rudak.

Po zajęciu Torunia przez Niemców została
w stałym kontakcie z mjr. Mańkowskim
komendantem organizacji „Grunwald”

Na pewno należała do tej organizacji, bo
zwróciła do niej męża i sześcioro.

Na jego przynależność mam dowód.

6.3.40 - zostali aresztowani jej mąż, ojciec
i sześcioro.

8.3.40. została aresztowana Stępa

12.3.40 została aresztowana jej matka.

Wszystkich przewieziono do Fortu VIII. Stępa
zwolniono w połowie lipca 1940 r, na 3 tygodnie
przed urodzeniem dziecka.

Mąż jej przewieziono do Bydgoszczy - 5

a następnie na Pawiak
gdzie został rozstrzelany. Reszta rodziny
wywieziono do obozów koncentracyjnych.

Stefa po urodzeniu dziecka
musiała 2 razy w tygodniu meldować się
w Gestapo. Trwało to do końca grudnia 40r.
Ciężko chora na astmę sercową, nie mogła prawie
chodzić. Po zawiadomieniu jej o rozstrzelanie
męża zwołowano ją z obozów do meldowania się.

Po zwołowaniu Stefy z Fortlu
do końca wojny mieszkała z rodziną
Stefa ciężko chora z matką i dzieckiem, cięż-
ko kontrolowana przez Gestapo nie pracowa-
ła już w żadnej Organizacji

GAWALSKA Stefania, z d. Masełkowska

4

ur. 25. grudnia 1913 w Berlinie, córka Kazimierza i Kazimiery z d. Sobolewskiej. Przed wojną jako zawodowa instruktorka PWK pełniła funkcję komendantki powiatowej w Wąbrzeźnie. W czasie wojny obronnej od 27.08 do wejścia Niemców pełniła służbę telefoniczną w koszarach na Rudaku w Toruniu. Od października 1939 r. była członkinią organizacji "Grunwald" /już przed wojną w grupie dywersji pozafrontowej "Grunwald"/, którą współorganizowała. Redagowała razem z bratem gazetkę "Wolna Polska". W marcu 1940 została zaresztowana cała rodzina w związku ze wpadką "Batalionów Śmierci za Wolność". Mąż został rozstrzelany, pozostali osadzeni w obozach koncentracyjnych. Stefanię będącą w ciąży zwolniono w lipcu 1940 w dwa tygodnie przed urodzeniem dziecka, z nakazem stałego meldowania się w Gestapo. Ciężko chorą, ciągle kontrolowaną, zaprzestano pracy konspiracyjnej. Zmarła 19.IV 60r

Gwalska Stefania, s. d. Masełkowska (1913-1960)

Torun 5

Ur. 25 grudnia 1913 r. w Berlinie, córka Kazimierza i Kazimie-
ry z d. Sobolewskiej. Przed wojną jako zawodowa instruktorka PWK
pełniła funkcję komendantki powiatowej w Wąbrzeźnie. W czasie woj-
ny obronnej od 27 sierpnia do wejścia Niemców pełniła służbę te-
lefonistki w koszarach na Rudaku w Toruniu. Od października 1939
r. była członkinią organizacji "Grunwald" (już przed wojną w gru-
pie dywersji pozafrontowej), którą współorganizowała. Redagowała
razem z bratem gazetkę "Wolna Polska". W marcu 1940 r. została
zaaresztowana cała rodzina w związku z wypadką "Batalionów Śmier-
ci za Wolność". Mąż został rozstrzelany, pozostali członkowie ro-
dziny osadzeni w obozach koncentracyjnych. Stefanię, będącą w cią-
ży, zwolniono w lipcu 1940 r. w dwa tygodnie przed urodzeniem
dziecka, z nakazem stałego meldowania się w Gestapo. Ciężko chora,
ciągle kontrolowana, zaprzestła pracy konspiracyjnej. Zmarła 19
IV 1960 r.

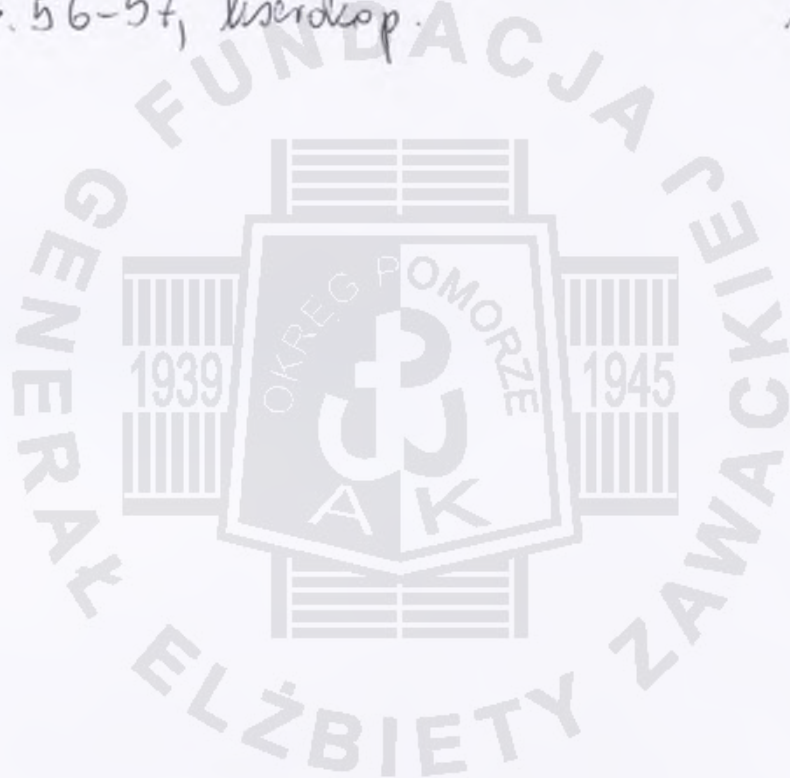
57

II. Materiały uzupełniające relacje: Maszkowska
Stefania

1. Elżbieta Zawacka, biogram Gawalskiej
Stefanii z d. Maszkowskiej, napis oryg. t k. 2 s. 1-2

2. E. Zawacka, biogram Gawalskiej
Stefanii z d. Maszkowskiej, [w:] "Stow.
biograficzny kempiracji pomorskiej 1939-
-1945, Wyd. IAPAK, t. XV, Tom 1997,
cz. 3, s. 56-57, kserokop. k. 1 o. 3

1
Gawalska Stefania z d. Haselkowska, ps "Stefa" (1913 - 1960),
członkini sztabu org. "Grunwald", Toruń

Ur. 25 XII 1913 r. w Berlinie. Córka Kazimierza i Kazimiery z d.
Sobolewskiej. Ukończyła szkołę średnią w Toruniu, gdzie
mieszkała z rodzicami a potem z mężem Bogdanem Gawalskim,
oficerem zawodowym. Była instruktorką PWK w stopniu aspirantki,
pełniła do wojny funkcję komendantki powiatowej Wąbrzeźno.
Należała do grupy dywersji pozafrontowej, którą sama
zorganizowała. Zmobilizowana, pełniła od 27 VIII 1939 r. służbę
telefoniczną w koszarach na Podgórze i Rudaku (dzielnice
Torunia).

Od 1939 r. należała do sztabu toruńskiego organizacji "Grunwald",

2 (Redagowała razem z bratem tajną gazetkę "Wolna Polska".

1 (Zwerbowała do "Grunwaldu" - m.in. męża, brata i szwagra.

Współpracowała ściśle z kmdtem "Grunwaldu", mjr Mańkowskim.

Została po pięciogodzinnej rewizji mieszkania aresztowana 8 III
1940 r., w czasie fali toruńskich aresztowań marcowych,

obejmujących organizacje "Bataliony Śmierci za Wolność",

"Grunwald" i KOP. Była wówczas w wysokiej ciąży. Została

przewieziona do Fortu VIII. Zwolniono ją w lipcu 1940 r. w dwa
dni przed urodzeniem syna. Po zwolnieniu, ciężko chora, nie

mogąca prawie chodzić, wychowująca małe dziecko⁰, już nie była

zaangażowana w dalszą walkę ^{podziemną} konspiracyjną. Musiała meldować się

w gestapo co 2 tygodnie aż do konca 1940 r., kiedy ją

zawiadoniono o rozstrzelaniu męża.

Mieszkała do 1947 r. nadal w Toruniu, po czym przeniosła się do

siostry Marii Cichoszowej do Elbląga. Zmarła tam na astmę

sercową 19 IV 1960 r.

Męża Bogdana Gawalskiego, brata Haselkowskiego oraz ojca Stefana

zaaresztowano 6 III 1940 r., w dniu aresztowania przywódców

"Grunwaldu". Mąż został przewieziony do Bydgoszczy, potem na

Pawiak w Warszawie i rozstrzelany 17 IX 1940 r. w Palmirach,

razem z grupą toruńskich przywódców "Grunwaldu" Alfonssem

Grzeski Jan i in

Elbląg

Grunwald 25/2

tel 60 26-34

Gawalska 2

Zaborowskim, Zygmuntem Moczyńskim, Waldemarem Geryngerem oraz z Wandą Bukiewicz z "Batalionów Śmierci za Wolność" i z komendantką samodzielnie działającej żeńskiej grupy "Batalionów", zaledwie 18 - letnią Jadwigą Kowalską. Reszta rodziny Gawalskiej została przewieziona do obozów koncentracyjnych.

AP AK, T. Gawalska S. (^{tu} także rel, siostry Marii Cichoszowej i siostrzenicy Hanny Cichoszówny); Kowalska J.; Pakalska - Pic S.; Bartoszewski W., Warszawski Pierścień Śmierci, Warszawa 1967, s. 68,

Elżbieta Zawacka

Gawalska Stefania z d. Masełkowska, ps. „Stefa” (1913–1960), członkini Sztabu org. „Grunwald”, Toruń.

Urodzona 25 XII 1913 r. w Berlinie; córka Kazimierza i Kazimiery z d. Sobolewskiej. Ukończyła szkołę średnią w Toruniu, gdzie mieszkała z rodzicami, a potem z mężem por. Bogdanem Gawalskim, oficerem zawodowym. Była instruktorką PWK w stopniu aspirantki, pełniła do wojny funkcję komendantki powiatowej Wąbrzeźno. Należała do grupy dywersji pozafrontowej, którą sama zorganizowała. Zmobilizowana, pełniła od 27 VIII 1939 r. służbę telefoniczną w koszarach na Podgórzu i Rudaku (dzielnice Torunia).

Od 1939 r. należała do Sztabu Toruńskiego organizacji „Grunwald”. Zwerbowała do niej m.in. męża, brata i szwagra. Redagowała razem z bratem tajną gazetkę „Wolna Polska”. Współpracowała ściśle z toruńskim kmdtem „Grunwaldu”, por. Walerianem Mańkowskim. Aresztowana 8 III 1940 r. w czasie fali toruńskich aresztowań organizacji „Bataliony Śmierci za Wolność”, „Grunwald” i KOP. Po pięciogodzinnej rewizji mieszkania, pomimo wówczas wysokiej już ciąży została przewieziona do Fortu VIII. Zwolniono ją w lipcu 1940 r. w dwa dni przed urodzeniem syna. Po zwolnieniu, ciężko chora, nie mogąca prawie chodzić, wychowująca małe dziecko, już nie była zaangażowana w dalszą walkę podziemną. Musiała meldować się w gestapo co 2 tygodnie aż do końca 1940 r., kiedy ją zawiadomiono o rozstrzelaniu męża.

Mieszkała do 1947 r. nadal w Toruniu, po czym przeniosiła się do siostry Marii Cichoszowej do Elbląga. Zmarła tam na astmę sercową 19 V 1960 r.

Męża Bogdana Gawalskiego, brata Kazimierza Masełkowskiego oraz ojca Stefania zaarrestowano 6 III 1940 r., tj. w dniu aresztowania innych przywódców „Grunwaldu”. Mąż wraz z nimi został przewieziony do Bydgoszczy, potem na Pawiak w Warszawie i rozstrzelany 17 IX 1940 r. w Palmirach razem z Alfonsem Zaborowskim, Zygmuntem Moczyńskim, Waldemarem Geringerem oraz z Wandą

56 Stov. biograficzny kosp. pomorskiej 1939-1945,
Wyd. FAPAK, t.XV, Toruń 1997, 2.3 s. 56-57

Bukiewicz z „Batalionów Śmierci za Wolność” i z komendatką samodzielnie działającej żeńskiej grupy „Batalionów”, zaledwie 18-letnią Jadwigą Kowalską. Reszta rodziny Gawalskiej została przewieziona do obozów koncentracyjnych.

AP AK, T.: Gawalska S. (tu rel. siostry Marii Cichoszowej i siostrzenicy Hanny Cichoszówny), Kowalska J., Pakalska-Pic S.; Bartoszewski W., *Warszawski Pierścień Śmierci*, Warszawa 1967, s. 68.

Elżbieta Zawacka

IV/1. Korespondencja E. Zawackiej z Hamno,
Cichosz.

1. List Hamny Cichosz z 28.02.1980
do E. Zawackiej, rękop. oryg. k. 1 s. 1

2. List E. Zawackiej z 24.03.1996 w
sprawie uzupełnienia danych, rękopis
kop. (Korniak, S. Mesztkowski) k. 1 s. 2

do kof. Stefani Marekowskiej
Zamkowy Garsaldung
Torm

Elbląg 28 II. 80v. 1

Szanowna Pani!

Otrzymałam Pani kartkę adresowaną do mojej matki. Matka moja zawsze dlatego poznałam sobie odpowiedzieć w miarę moich wiadomości. Babcia moja nie zamieszkała w Ravensbrücku, ale po wywiezieniu przebywała na koczowaniu w Salscy, a później wróciła do Polski. Na wszelki wypadek podam zawsze mi dane babci.

Krzysztera Marekowska z d. Sobolewska nr 5. III. 1883 r.
zm. 30. XII. 1962 r. Imiona rodziców: Konstanty, Rozalia
Imię dziecka mi mam, gdyż dokumenty zostały zniszczone.

Przesyłam również fotografie ciotki mojej Stefani Janabkiej.

Proszę nadać je, że przydadzą się Pani te miłe wiadomości.

Łagodny pozdrowienia

Stanna Cichosz
siostrzyczka Stefani Marek.

p. Pic o dam dle kuzneců; Tormi 270996²

Pam Stefo Drega

Moje dny ke tak pisac umnu tyln
lat bralnjecy kontaktu

Mam do Pam pilnu pravy. Tjny biograf
Halimy Korniak i Stefy Masetkowny ga-
nabny do "Stavne Kouspravy Pamorky
lat 1939-1945" cipe I (chybe Pam me
cipe I?)

Borak mndanek, moziwie suregitarce, ferd
Pam me jalin zapiski lub cos pranyte
Borak mi zofavere zajeca Stefy i dnych
o jny sturbe pravy

To jest sprave pilne, jez vasi materialu
prate do domku.

Zaforam 2 kommitety o organiziro-
my pris nam Jundary Pamorky Dle
Sesp - Zjedne kam babautek - cy Pam
pnyjedn?

Pam Stefo pravy katelefonuac pod
Tormi 577344, byde cirkai zavoz koto 19
(b.ile styon).

U pnyte i roboty fernu w loru, hotel "Klo-
nowe, wicovrem u pnyte musnd umtam

D . . . . . C O . . . . .

T: 92: 50/50 Pom.

Toruń

Maszkowska Stefania

✓ Marty informacyjnej
k. AK

- 1 2 50 P 3 Grom waleł obw Tarni 1
4. + Marci kowska Stefania 5 2. 1. 1913 w Berlinie
Gawalska
- 6 "Stefa" 7. Gawalska
- 8 Karimura i Karimura 9 nr. 25. X 1913 w Berlinie
zd. Sobolewska awant. 8. II. 1917
- 10 adres moim ul. Gierulski 11 ++ 19. IV 1960
82-300 Elbląg, 25 m 2, tel 25-34 w Elblągu
- 12 mel. Siostry Cichoszewej Ludmily, Marii

K 283/18782

50 P

Gromwald
66 Formin
Płk 2

asp Marek Kowka Stefania 2m Gawałska

21 VIII 74 sprawa w sprawie w Formin w jej dawny
mieszkanie, podobno wyjechała do Szczecina(?)

30 VIII 74 Siostra Ludwika 2m Gawałska, nr. Gierulski 25
88-300 tel Elbląg, tel. 25-37

Siostra 7 IX pros tel.

Była wraz z mężem Gawałskim w Grom-
nie elbląskiej. Cała rodzina Marek Kowka
arrestowana na wiosnę 1940 r. (Fort)

Stefania wyprzeszono w lipcu 1940 po
wyznaniu dnieka

Była w Tarnobrzegu do 1947 r, potem wraz
z siostrą do Elbląga.

Siostra żyje w domu z Gromwaldem Maj Kowka

I list o relacji
25 IX 74

maria z Dąbrowskiem
"Ludwika Kowka"
"liść o wyjeździe"
50/74

50 p.

Prace
gram wald

zd. Maszkowska Stefania

2 magia Goraliska

5

Stefania Maszkowska pomięć⁴ Gacalska ^{50/70m}

ur. 25. 12. 1913 w Berlinie

zm. 19. 4. 1960 r. w Elblągu na astmę sercową.

Ojciec: Kazimierz

Matka: Kazimiera z Sobolewskich.

Adres Siostry - Cichosz Maria - z d. Maszkowska

82-300 Elbląg w Giermków 25r tel. 2534.

Masethowska

"Grunwald"
Tomii 5

GAWALSKA Stefania
ps. "Stefa"

Urodz. 25 III 1913 r. w Berlinie. Członkini
Seckbu org. "Grunwald" Tomii. Aresztowana
8 III 1940. Zdobiona w lipcu 1940. Liczko
dłone, mająca małe dziecko, już nie była zaser-
gowana w walce podziemia.

Zob. Śl. Biogr. Tomii. Tomaskiej, T. 3, str. 56
Fundacja "Museum Tomaskie HK".
Tomii, 1999 r.

U. Biał/2001

13

a Maszkowska Toruni
Gawalska Stefania „Grunwald” 6
ps. „Stefa”

Przed wojną była współorganizatorką
grupy dywersyjnej, uczestniczyła w
pomocy internowanym na Podpień jeńcom
wojennym, wraz z bratem (Krzysztofem
Maszkowskim) redagowała gazetkę
„Wolne Polskie”.

zob: pr. mag. J. Beszaryński, Popiołkowski
org. kómp. w m. Toruni w l. 1939-45,
zł. XII 104 s. 37 (bibl. Inst.)

5.22.5.22

♀

+ Pomone P. 42/7 Torun "Grunwald"
+ Maszkowska Stefania po mężu Gawalska

Kazimierz i Karolina z Sobolewskich 25.XII 1913r. w Berlinie
82-300 Elbląg ul. Giermków 25 19.VI 1960r. w Elblągu
adres siostry Pichorz Marii z d. Maszkowskiej - zmarła

źródła, zwłaszcza piśmiennicze siostry p. Pichorz
Marii o zmarłej Stefani.
Była instruktorką p.v.k w stopniu aspirantki.
Torun /, sub, warte

Materiale do Drg. podr. „Gomwald“ do ktorej zwerbowała mnie i
swoją

6.iii 1940 r. zostali aresztowani mój ojciec i siostrzyciel, a 8.iii
— Słefa, 12.iii — matka, która została w obozie w Ranensternie
do 1943 r.

Wszystkich przenieśli do Fortu VIII. Słefa zwolniono w lipcu
1940 r. na 2 tyg. przed wprowadzeniem dyktanda. Po tym musiał
się stale meldować w gestapo

Po wzrównaniu niera mi pracowat a już w jednej
organizacji, wszystko chorowała

5.22.5.22

Pomorze

R 42/II. Pomni

"Grimwald" 48

+
+ Abaśalkowska Stefania po mężu Garwałska

Kamionka i Kamionka w Dobolowskich 25.12.1913 w Berlinie

82-300 Błobaj ul. Kamionka 25

adres siostry bratowa obywat.

19.04.1960 Błobaj

Gródka:

1. ul. Jarosław siostry bratowa obywat.

Pomni

ARCHIWUM
Elżbiety Zawackiej
poz. 50 / Pam
data wstąpienia XII 1974

fotografia

stryktyk + krosz
Właz, ul. Giermków
-34

Gawalska Stefania
(jest w odroczniku)
ps. "Stefa"

Gawalska

10 mm

++ ~~Masłkowska~~ Stelpania
2000 Giermków

Maselkowska
Stefania

